

POSTANOWIENIE

Dnia 25 maja 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Karol Weitz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Krzysztof Strzelczyk

SSN Maria Szulc

w sprawie z powództwa Skarbu Państwa - Prezydenta W.

przeciwko P. z siedzibą w W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 25 maja 2018 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej

od postanowienia Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 23 marca 2017 r., sygn. akt I ACz (...),

1. oddala skargę kasacyjną;

2. zasądza od Skarbu Państwa - Prezydenta W. na rzecz P. z siedzibą w W. kwotę 5400 zł (pięć tysięcy czterysta złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Powodowy Skarb Państwa reprezentowany przez Prezydenta W. wniósł o zasądzenie od pozwanej P. w W. kwoty 1 468 092,49 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 9 maja 2015 r. tytułem waloryzacji ceny nabycia praw własności budynków i innych urządzeń położonych na działkach nr 16/2 i 17/2 z obrębu S. w W.

Postanowieniem z dnia 28 grudnia 2016 r. Sąd Okręgowy w W. odrzucił pozew.

Cenę nabycia budynków i urządzeń ustalono w decyzji administracyjnej Wojewody (...) z dnia 28 lutego 1994 r. i zapłacono ją w dniu 8 maja 2015 r. Decyzja ta została wydana na podstawie art. 2 ust. 1, 2, 3 i 9 ustawy z dnia 29 września 1990 r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczeniu nieruchomości (ówcześnie Dz. U. Nr 79, poz. 464 ze zm.). Stwierdzała nabycie z mocy prawa z dniem 5 grudnia 1990 r. przez (...) Drukarnię (...) w W. (poprzednika prawnego pozwanej) prawa użytkowania wieczystego działek nr 16/2 i 17/2 z obrębu S. w W. oraz prawa własności budynków i urządzeń znajdujących się na tych działkach.

Sąd wskazał, że w świetle art. 200 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (ówcześnie jedn. tekst: Dz. U. z 2016 r., poz. 2147, obecnie jedn. tekst: Dz. U. z 2018 r., poz. 121 ze zm., dalej jako: „u.g.n.”) cena nabycia podlegała w chwili zapłaty waloryzacji według zasad obowiązujących przy zwrocie wywłaszczonych nieruchomości, nie podlegała zaś oprocentowaniu. Według art. 142 u.g.n., o zwrocie wywłaszczonych nieruchomości, zwrocie odszkodowania oraz o rozliczeniach z tytułu zwrotu i terminach zwrotu orzeka organ administracyjny w drodze decyzji administracyjnej. Oznaczało to, że pozew podlegał - na podstawie art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c. - odrzuceniu z powodu niedopuszczalności drogi sądowej.

Zażalenie na postanowienie z dnia 28 grudnia 2016 r. wniósł powód. Sąd Apelacyjny w W. oddalił zażalenie postanowieniem z dnia 23 marca 2017 r.

W ocenie Sądu Apelacyjnego z art. 200 ust. 2 pkt 2 w związku z art. 142 ust. 1 u.g.n. wynika, że sprawa dotycząca waloryzacji została wyłączona z drogi sądowej i przekazana do postępowania administracyjnego. Jest to wypadek, o którym mowa w art. 2 § 3 k.p.c. Organem właściwym do zrewaloryzowania wierzytelności powoda jest właściwy wojewoda. Odpowiada to ogólnemu założeniu, że organ, który ustalił pierwotne świadczenie, tj. cenę nabycia w drodze uwłaszczenia, w postępowaniu administracyjnym, w tym też postępowaniu dokonuje jego waloryzacji.

Skargę kasacyjną na postanowienie z dnia 23 marca 2017 r. wniósł powód. Zarzucił naruszenie art. 385 w związku z art. 397 § 2 w związku z art. 199 § 1 pkt 1 w związku z art. 2 § 1 i 3 k.p.c. w związku z art. 200 ust. 2 pkt 2 w związku z art. 140 ust. 1 i 2 w związku z art. 142 ust. 1 u.g.n. Wniósł o uchylenie postanowienia z dnia 23 marca 2017 r. i postanowienia z dnia 28 grudnia 2016 r. oraz o przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w W. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zdaniem skarżącego naruszenie art. 385 w związku z art. 397 § 2 w związku z art. 199 § 1 pkt 1 w związku z art. 2 § 1 i 3 k.p.c. w związku z art. 200 ust. 2 pkt 2 w związku z art. 140 ust. 1 i 2 w związku z art. 142 ust. 1 u.g.n. polegało na tym, że Sądy obu instancji błędnie przyjęły, iż w sprawie dotyczącej waloryzacji, o której mowa w art. 200 ust. 2 pkt 2 u.g.n., zachodzi niedopuszczalność drogi sądowej, gdyż należy ona do kompetencji właściwego wojewody, podczas gdy przedmiotowa sprawa jest sprawą cywilną i brak szczególnego przepisu, który przekazywałby ją do właściwości wojewody względnie innego organu administracyjnego.

Biorąc pod uwagę regulacje rangi konstytucyjnej (art. 45 ust. 1, art. 77 ust. 2 i art. 177 Konstytucji) oraz rangi ustawowej (art. 1, art. 2 § 1 i 3, art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c.) i wykładając je w sposób prokonstytucyjny (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 2003 r., III CK 53/02, OSNC 2003, nr 2, poz. 31), należy stwierdzić, że przyjęcie niedopuszczalności drogi sądowej i odrzucenie z tego powodu pozwu w postępowaniu cywilnym możliwe jest w dwóch sytuacjach (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2016 r., IV CSK 529/15, OSNC 2017, nr 3, poz. 35).

Po pierwsze, może to nastąpić wtedy, gdy żądanie, z którym wystąpiono do sądu, nie jest objęte gwarancją prawa do sądu, m.in. dlatego, że nie stanowi ono „sprawy” w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji (por. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z dnia 19 listopada 2001 r., K 3/00, OTK Zb.Urz. 2001, nr 8, poz. 251, z dnia 7 września 2004 r., P 4/04, OTK-A Zb.Urz. 2004, nr 8, poz. 81 z dnia 16 grudnia 2008 r., P 68/07, OTK-A Zb.Urz. 2008, nr 10, poz. 180, z dnia 22 czerwca 2015 r., SK 29/13, OTK-A Zb.Urz. 2015, nr 6, poz. 83, oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 listopada 2008 r., II CSK 303/08, nie publ.) albo objęte jest konstytucyjnie dopuszczalnym wyłączeniem prawa do

sądu (art. 77 ust. 2 Konstytucji; zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 15 listopada 2000 r., P 12/99, OTK Zb.Urz. 2000, nr 7, poz. 260).

Po drugie, stwierdzenie niedopuszczalności drogi sądowej i odrzucenie pozwu z tego powodu – z zastrzeżeniem wyjątków, o których mowa w art. 199¹ i art. 464 § 1 k.p.c. – jest zasadne, gdy podmiot inicjujący postępowanie wybrał niewłaściwą drogę sądową, tj. skierował do sądu w postępowaniu cywilnym sprawę należącą do kompetencji innego sądu niż sąd powszechny i Sąd Najwyższy. Sytuacja taka występuje, gdy sprawa nie jest sprawą cywilną w sensie materialnym albo formalnym i ustawowo zastrzeżono dla niej właściwość innego sądu niż sąd powszechny i Sąd Najwyższy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 2003 r., III CK 53/02) lub wprawdzie jest taką sprawą, ale wyłączono ją spod właściwości sądów powszechnych oraz Sądu Najwyższego i przekazano innym sądom. W każdym z tych wypadków w grę wchodzi poprzedzenie rozpoznania sprawy na drodze sądowej załatwieniem jej na drodze administracyjnej.

W niniejszej sprawie zachodzi wypadek, w którym sprawa cywilna - bo za taką ze swej natury należy uznać sprawę o waloryzację ceny nabycia budynków, innych urządzeń i lokali w trybie określonym w art. 200 ust. 1 u.g.n. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 sierpnia 2003 r., IV CKN 227/01, nie publ.) - została przekazana do właściwości organu administracyjnego, od którego decyzji przysługuje skarga do sądu administracyjnego (art. 2 § 3 k.p.c.). Normą, z której wynika to przekazanie, jest art. 200 ust. 2 pkt 2 u.g.n. Wbrew twierdzeniom skarżącego, przepis ten w zakresie, w którym stanowi, że waloryzacja wierzytelności z tytułu ceny nabycia następuje „według zasad obowiązujących przy zwrocie wywłaszczonych nieruchomości”, odsyła nie tylko do reguł, które określają materialnoprawne warunki waloryzacji (art. 140 ust. 2-4 u.g.n.), ale także do reguł, które dotyczą właściwości odpowiedniego organu administracyjnego, uprawnionego do dokonania waloryzacji (art. 142 u.g.n., por. co do wykładni tego przepisu wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 1997 r., I CKN 370/97, OSNC 1998, nr 7-8, poz. 116). Nie przeczy temu brzmienie art. 200 ust. 2 pkt 2 u.g.n., w którym mowa o „zasadach” waloryzacji obowiązujących przy zwrocie wywłaszczonych nieruchomości. W ujęciu tego przepisu pojęcie „zasady” należy rozumieć szeroko, tj. jako obejmujące nie tylko reguły materialnoprawne, ale także reguły

proceduralne. Potwierdza to treść art. 200 ust. 1 u.g.n., w którym mowa o „zasadach” stwierdzania nabycia, z mocy prawa, prawa użytkowania wieczystego gruntów oraz własności budynków, innych urządzeń i lokali, co obejmuje nie tylko zagadnienia dotyczące odpłatności nabycia, ustalenia warunków użytkowania wieczystego, ceny nabycia i zaliczenia na jej poczet określonych opłat, ale także wskazanie, że stwierdzenie nabycia, ustalenie warunków użytkowania wieczystego i ceny nabycia dokonywane jest przez właściwy organ w drodze decyzji (art. 200 ust. 1 pkt 1-4 u.g.n.).

Przyjęcie, że sprawa waloryzacji ceny nabycia, o której mowa w art. 200 ust. 2 pkt 2 u.g.n., należy do właściwego organu administracyjnego (art. 142 u.g.n.), jest dodatkowo uzasadnione tym, że powoduje ono, iż zarówno ustalenie pierwotnej ceny nabycia, jak i późniejsza waloryzacja wierzytelności z tytułu tej oceny następują w tym samym rodzaju postępowania, tj. w drodze postępowania administracyjnego. Decyzja właściwego organu w obu tych kwestiach może podlegać kontroli sądowej przed sądem administracyjnym (por. art. 3 § 2 pkt 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, jedn. tekst: Dz. U. z 2017 r., poz. 1369 ze zm.).

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁴ oraz art. 98 § 1 i 3 w związku z art. 99 i art. 108 § 1 w związku z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

jw